

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานของประเทศอิหร่านและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน

3.1 ภูมิศาสตร์ของประเทศอิหร่าน

ประเทศอิหร่าน (Iran) หรือชื่อเดิมว่าเปอร์เซีย (Persia) ซึ่งหลังการปฏิวัติปี พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) ได้เปลี่ยนชื่อเป็น สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน (Islamic Republic of Iran) เป็นประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง มีพื้นที่ประมาณ 1,648,195 ตารางกิโลเมตร (636,363 ตารางไมล์) หรือมีขนาดใหญ่เป็น 3.2 เท่าของประเทศไทย โดยมีอาณาเขตด้านทิศเหนือติดกับทะเลสาบแคสเปียน และสาธารณรัฐอาเซอร์ไบจาน อาร์มาเนีย เติร์กเมนิสถาน ทิศตะวันออกเฉียงเหนือติดกับอัฟกานิสถาน ทิศตะวันออกติดกับปากีสถาน ทิศใต้ติดกับทะเลโอมาน และอ่าวเปอร์เซีย ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับอิรัก ส่วนทิศตะวันตกเฉียงเหนือติดกับตุรกี

พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศเป็นที่ราบสูงและแห้งแล้งอยู่ระหว่างเทือกเขาสองลูกคืออัลโบร์ซ (Alborz) ซึ่งทอดตัวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางเหนือ กับเทือกเขาซาโกรส (Zagros) ซึ่งทอดตัวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปทางใต้และตะวันตกเฉียงใต้ โดยที่ราบที่อยู่ระหว่างเทือกเขาทั้งสอง คือ ที่ราบสูงอิหร่าน (Plateau of Iran) ซึ่งมีทะเลทรายอยู่ 2 แห่งคือทะเลทรายกาวิร์ (Kavir) และทะเลทรายลูต (Lut) พื้นที่อีกครึ่งหนึ่งที่เหลือนั้นเพียง 1 ใน 4 เท่านั้นที่สามารถเพาะปลูกได้ ส่วนที่เหลือเป็นที่ดินเค็มและเป็นทะเลทราย ตอนกลางประเทศเป็นทะเลทรายที่แห้งแล้งขนาดใหญ่

ภูมิอากาศของประเทศอิหร่านมีความแตกต่างกันมากในแต่ละภูมิภาค ภูมิภาคภายในประเทศมีสภาพอากาศแห้งแล้ง และร้อน แต่บางภูมิภาคมีความชื้นจากลมทะเล ทั้งนี้เนื่องจากมีเทือกเขากั้นทิศทางลมที่จะนำความชื้นมาจากทะเลสาบแคสเปียน ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอ่าวเปอร์เซียที่จะพัดพาเข้าไปสู่แผ่นดินใหญ่ภายในประเทศ

3.2 ลักษณะการเมือง และการปกครองของประเทศอิหร่าน

รูปแบบการปกครอง ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) และแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2532 (ค.ศ. 1989) กำหนดให้อิหร่านเป็นสาธารณรัฐอิสลาม โดยมีโครงสร้างดังนี้

ประมุขสูงสุด คือผู้นำสูงสุดทั้งฝ่ายศาสนาจักรและอาณาจักร มีอำนาจถอดถอนประธานาธิบดี ผู้ดำรงตำแหน่งปัจจุบันคือ อยาตุลลอฮ์ อะลี คาเมเนอี (Ayatollah Seyed Ali Khamenei) โดยประมุขสูงสุดได้รับเลือกจากสภาผู้ชำนาญการ (Assembly of Expert ที่ประกอบด้วยสมาชิก 360 คน ซึ่งได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชนและจากผู้นำในการปกครองการบริหารอาวุโสของศาสนาอิสลามทั่วประเทศ)

ประธานาธิบดี เป็นตำแหน่งที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทุกๆ 4 ปี และจะได้รับเลือกตั้งได้ไม่เกิน 2 สมัย ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยมีรองประธานาธิบดี 6 คน และคณะรัฐมนตรี 20 คน ที่ได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ประธานาธิบดีคนปัจจุบัน คือ มะห์มูด อะห์มัดดีเนอีjad (Mahmud Ahmadinejad) เป็นผู้เคร่งศาสนา และมีแนวคิดอนุรักษ์นิยมแบบสุดโต่ง โดชนโยบายสำคัญคือการผลักดันประเทศให้พึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการพัฒนาโครงการนิวเคลียร์ ซึ่งอ้างสิทธิอันชอบธรรมที่จะพึ่งพาตนเองและพัฒนาพลังงานในประเทศ โดยจะไม่ยอมอ่อนข้อต่อประเทศมหาอำนาจ องค์การสหประชาชาติ และสำนักงานพลังงานปรมาณูนานาชาติ รวมถึงการแสดงออกในการเป็นศัตรูต่อประเทศอิสราเอลและสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจน (กระทรวงต่างประเทศ, 2548)

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (Majlis) ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทุก ๆ 4 ปี จำนวน 290 คน ทำหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมฝ่ายบริหาร

สภาผู้พิทักษ์ (Guardian Council) ประกอบด้วยสมาชิก 12 คน โดยประมุขสูงสุดจะแต่งตั้งจากผู้นำในการปกครองการบริหารของศาสนาอิสลาม 6 คน และจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติอีก 6 คน สภานี้ทำหน้าที่กั้นกรองและให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายที่ผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว รวมทั้งพิจารณาว่า กฎหมายฉบับใดขัดต่อรัฐธรรมนูญและ/หรือหลักศาสนาอิสลามหรือไม่ รวมทั้งมีอำนาจตรวจสอบคุณสมบัติและให้ความเห็นชอบผู้ที่สมควรรับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีและสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติด้วย

สภาตุลาการสูงสุด (Supreme Judicial Council): ทำหน้าที่ฝ่ายตุลาการ

3.3 ศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอิหร่าน

3.3.1 ด้านกำลังซื้อและอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ในปี 2548 อิหร่านมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นข้อมูลตามราคาประจำปี (Gross Domestic Product at Current Price) ประมาณ 610.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งมาจากภาคการเกษตรร้อยละ 11.2 ภาคอุตสาหกรรมร้อยละ 41.7 และภาคบริการร้อยละ 47.1 และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวเป็นข้อมูลตามราคาประจำปี (GDP - Per Capita at Current Price) คิดเป็น 8,900 เหรียญสหรัฐฯ นอกจากนี้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP- Real Growth Rate) ประมาณร้อยละ 5 (The World Factbook – Iran, 2006) ซึ่งอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดีสำหรับประเทศกำลังพัฒนา

ประชากรของอิหร่านมีจำนวนกว่า 70 ล้านคน มีจำนวนมากที่สุดในภูมิภาคตะวันออกกลาง ซึ่งมีความหนาแน่นเฉลี่ย 41 คนต่อตารางกิโลเมตร และประชากรมีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย เช่น เปอร์เซีย (ร้อยละ 68) เติร์ก (ร้อยละ 23) เคิร์ด (ร้อยละ 5) อาหรับ (ร้อยละ 3) และอื่นๆ เช่น บาลูจิส ลูร์ อาร์เมเนีย อัชลิเรีย เป็นต้น โดยมีภาษาฟาร์ซี หรือภาษาเปอร์เซีย เป็นภาษาราชการของประเทศและเป็นภาษาทั่วไปของชาวอิหร่าน แต่สำเนียงท้องถิ่นและภาษาอื่นๆ ที่ใช้พูดกันในแต่ละภูมิภาคนั้นมีอีกหลายภาษาเช่น ภาษาอะซอร์รี เติร์กีส เคอร์ดิส ลูรี อาหรับ บาลูจิส เป็นต้น และศาสนาที่ประชาชนนับถือ ร้อยละ 95 นับถือศาสนาอิสลามสายชีอะห์ ร้อยละ 4 นับถือศาสนาอิสลามสายสุหนี่ และร้อยละ 1 นับถือศาสนาอื่นๆ

3.3.2 ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

ในด้านการค้า ปี 2548 ปริมาณการค้าระหว่างประเทศของอิหร่านมีประมาณ 97.92 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยมีการส่งออก 55.42 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และการนำเข้า 42.50 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ประเทศคู่ค้าสำคัญของอิหร่านที่มีการส่งออกระหว่างกัน ได้แก่ ญี่ปุ่น จีน อิตาลี เกาหลีใต้ ตุรกี เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส แอฟริกาใต้ และไต้หวัน โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญกว่าร้อยละ 80 เป็นปิโตรเลียม และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม นอกจากนั้นยังมีผลไม้และถั่ว และพรม ส่วนประเทศคู่ค้าที่สำคัญในการนำเข้า ได้แก่ เยอรมัน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ จีน อิตาลี ฝรั่งเศส เกาหลีใต้ และรัสเซีย โดยสินค้าที่นำเข้าเป็นพวกสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป สินค้าทุน เครื่องจักร และสินค้าอุปโภคบริโภค (The World Factbook – Iran, 2006)

ด้านการลงทุน ปี 2543 มีการลงทุนจากต่างประเทศกว่า 39 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 8 จากปี 2542 โดยร้อยละ 60 ของการลงทุนที่เพิ่มขึ้นมาจากการลงทุนด้านการก่อสร้างโดยภาคเอกชน

3.3.3 ด้านแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

อิหร่านมีทรัพยากรธรรมชาติของประเทศจำนวนมาก โดยเฉพาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ซึ่งอิหร่านมีน้ำมันสำรองอยู่ 93.7 ล้านบาร์เรล คิดเป็นสัดส่วนแล้วอิหร่านมีน้ำมันสำรองมากถึง 9% ของน้ำมันสำรองทั่วโลก ก๊าซธรรมชาติมีมากเป็นอันดับสองรองจากรัสเซีย มี 24 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต คิดเป็นสัดส่วน 15% ของก๊าซธรรมชาติของโลก ซึ่งจากการสำรวจของกระทรวงน้ำมันของอิหร่านร่วมกับองค์การสำรวจและการลงทุนของสหภาพโซเวียต ได้ค้นพบแหล่งก๊าซธรรมชาติมีจำนวนมหาศาลซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ถึงประมาณ 1,300 ปี นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรแร่ธาตุสำคัญกว่า 5,600 ล้านตัน อาทิ แร่เหล็ก ทองแดง ถ่านหิน เป็นต้น (ไรน่าน, 2544)

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน

3.4.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอิหร่าน นพดล (2548) เขียนไว้ดังนี้ว่า มีหลักฐานที่แสดงถึงบทบาทของชาวเปอร์เซียที่เริ่มเห็นได้ชัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา จากบันทึกของชาวโปรตุเกสที่ระบุว่ามียุโรปค้าขายเข้ามาค้าขายในอยุธยาเป็นชาวจีน ชาวอาหรับและชาวเปอร์เซียด้วย การเข้ามาค้าขายของชาวเปอร์เซีย โดยการนำของสองพี่น้อง ชื่อ แจกอะหมัด กูมิ (Sheikh Ahmad Gomi) และ มะหะหมัด ซาอิด ซึ่งการเข้ามานี้เพื่อตั้งสถานีการค้าและเผยแพร่งานศาสนาอิสลามในหมู่ประชาชนชาวสยาม

ท่านแจกอะหมัดเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านกับราชอาณาจักรไทยในสมัยอยุธยา ทั้งความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ท่านแจกอะหมัดยังเป็นต้นตระกูลที่สำคัญของไทยหลายตระกูล เช่น ตระกูลบุญนาค เป็นต้น และลูกหลานของท่านแจกอะหมัดได้รับราชการเรื่อยมาหลายชั่วอายุคน นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์

ในปี พ.ศ. 2310 ไม่พบหลักฐานใดชี้ให้เห็นการติดต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอีกเนื่องจากในปี พ.ศ. 2263 เป็นช่วงเสื่อมอำนาจของราชวงศ์เสาะพะวีของอิหร่าน โดยถูกชนชาติอัฟกานิสถานรุกราน และอีก 45 ปีต่อมา กรุงศรีอยุธยาได้เริ่มเสื่อมลงจนถูกทำลายจากพม่า

จนกระทั่งในศตวรรษที่ 20 จึงได้มีการติดต่อความสัมพันธ์กันใหม่ โดยทั้งสองประเทศได้จัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตขึ้นมา โดยในปี พ.ศ. 2499 อิหร่านได้จัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตในประเทศไทย นับเป็นประเทศแรกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนับจากนั้นได้คืนความสัมพันธ์การติดต่อทางศาสนา วัฒนธรรมและการค้าระหว่างกันอีกครั้งและเรื่อยมา

3.4.2 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยกับอิหร่าน มีจุดเริ่มต้นอีกครั้งเมื่อได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2498 โดยทั้งสองประเทศได้มีความสัมพันธ์ที่กระชับกัน โดยนโยบายของประเทศไทยเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับอิหร่านทางด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่ฝ่ายอิหร่านพยายามส่งเสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางการเมือง ต่อมาขยายความสัมพันธ์มีการลงนามในข้อตกลง คือ สนธิสัญญามิตรภาพ (พ.ศ. 2510) ความตกลงทางการค้า (ลงนามครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2512 ซึ่งในปี พ.ศ. 2548 อิหร่านมีการร่างความตกลงทางการค้าฉบับใหม่ โดยอิหร่านได้นำให้ฝ่ายไทยพิจารณา ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของฝ่ายไทย) และความตกลงทางวัฒนธรรม (พ.ศ. 2519) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นช่วงก่อนการปฏิวัติการปกครองของอิหร่าน

เมื่อเกิดการปฏิวัติการปกครองของประเทศอิหร่าน เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522 การค้าระหว่างไทยกับอิหร่านหลังจากนั้น มีมูลค่าการค้าน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากอิหร่านมีนโยบายปิดประเทศ ตลอดจนการเกิดสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่าน ซึ่งกินระยะเวลานาน 8 ปี ทำให้อิหร่านได้รับความเสียหายถึงกว่า 2 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ (นพดล, 2548) ประชาชนอิหร่านได้รับความเดือดร้อน และก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของอิหร่านอย่างมาก อิหร่านจึงจำเป็นต้องมีการบูรณะและฟื้นฟูประเทศกลับขึ้นมาใหม่ จนกระทั่งได้มีการสงบศึกสงครามระหว่างอิรักกับอิหร่าน เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2531 ประเทศอิหร่านจึงได้เข้าสู่สภาพปกติ และได้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีขึ้นในปี พ.ศ. 2532 โดยนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา คือ การเร่งพัฒนาเศรษฐกิจและฟื้นฟูประเทศ ตามแผนพัฒนาประเทศ 5 ปี ฉบับแรกของอิหร่าน ซึ่งถือเป็นการเข้าไปสู่ทศวรรษใหม่ของการพัฒนาเศรษฐกิจของอิหร่าน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

ในปี 2533 ไทยกับอิหร่านร่วมตกลงกันจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ว่าด้วย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพาณิชย์ อุตสาหกรรม เทคนิค การเกษตร และวิทยาศาสตร์ ไทย – อิหร่าน (Joint Commission on Economic, Commercial, Industrial, Technical, Agricultural and Scientific Cooperation between Thailand and Iran: JC) หรือย่อว่าคณะกรรมการร่วมเศรษฐกิจไทย –

อิหร่าน ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยได้ใช้กรอบการประชุมดังกล่าวในการหารือเสนอแนะ แก้ไขปัญหา อุปสรรค และหาช่องทาง วิธีการเพื่อทำให้เกิดการค้าระหว่างสองประเทศให้มากขึ้น ทั้งลดข้อกีดกันทางภาษีและมีใช้ภาษี (Tariff and Non – Tariff Barriers) ของแต่ละประเทศให้น้อยลง โดยได้มีการลงนามจัดตั้งเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2533 ซึ่งได้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมไปแล้ว 8 ครั้ง ผลของการประชุมแต่ละครั้งก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น เช่น ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางอากาศ ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางเรือ ความร่วมมือด้านศุลกากร ความร่วมมือด้านการขนส่งและคมนาคมระหว่างอิหร่าน - ไทย - ประเทศที่สามในเอเชียกลาง ความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศและบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว

ในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Joint Committee - JC) ไทย-อิหร่าน ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 4-8 กันยายน 2547 ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน มีการจัดทำ Preferential Tariff Arrangement (PTA) ระหว่างไทย-อิหร่าน ตามที่อิหร่านขอมา ซึ่งฝ่ายอิหร่านได้ส่งรายการสินค้าที่จะขอให้ฝ่ายไทยพิจารณาลดภาษีศุลกากรในกรอบ PTA จำนวน 512 รายการ โดยมีผู้แทนจากภาครัฐประกอบด้วย กระทรวงการต่างประเทศ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง รวมทั้งภาคเอกชน เข้าร่วมประชุมจำนวน 20 คน ทั้งนี้ การทำ PTA ระหว่างไทยกับอิหร่านจะต้องให้สิทธิกับประเทศสมาชิก WTO ด้วยตามหลักการ MFN แต่ในการเสนอให้มีการทำ FTA กับอิหร่านยังเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีประเด็นทางด้านกฎหมายที่ไทยผูกพันไว้กับ WTO คือ การที่ประเทศสมาชิก WTO ให้สิทธิพิเศษทางภาษีกับประเทศใดไม่ว่าจะเป็นสมาชิก WTO หรือไม่ก็ตาม ต้องให้กับประเทศสมาชิกอื่นด้วยตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) ยกเว้นจะต้องเข้าข่ายการยกเว้นภายใต้ Enabling Clause (การให้สิทธิพิเศษจากประเทศที่พัฒนาแล้วให้กับประเทศด้อยพัฒนา) หรือ GATT ข้อ 24 (รายละเอียดสำหรับการเปิดเขตการค้าเสรีต่าง ๆ เป็นข้อยกเว้นที่สามารถทำได้) แต่ทั้งนี้อิหร่านไม่ใช่สมาชิกของ WTO การยกเว้นภายใต้ Enabling Clause หรือ GATT ข้อ 24 จึงไม่ครอบคลุม (รายงานการประชุมพิจารณาจัดทำ Preferential Tariff Arrangement (PTA) ระหว่างไทย – อิหร่าน, 2547)

3.4.3 การค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน

ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านไม่สูงมากนัก แต่ปริมาณการค้าของไทยเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่อิหร่านค้าขายด้วย และไทยได้เปรียบดุลการค้ากับอิหร่านมากกว่า เสียเปรียบดุลการค้า ในช่วงปี 2529 – 2548 และที่สำคัญสินค้าที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจของอิหร่าน และไทยต่างก็เป็นที่ต้องการและเกื้อกูลกัน

โครงสร้างการส่งออกสินค้าของไทยไปอิหร่าน มีสัดส่วนเปลี่ยนแปลงจากที่เคยส่งออก สินค้าในหมวดเกษตรกรรมเป็นสำคัญ เปลี่ยนเป็นสินค้าอุตสาหกรรมแทน (ตารางที่ 3.2) โดยสินค้า ส่งออกที่สำคัญของไทยไปอิหร่าน ได้แก่ ข้าว เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ยางพารา เป็นต้น (ตารางที่ 3.3) ซึ่งข้าวยังคงเป็นสินค้าส่งออก หลัก ส่วนโครงสร้างการนำเข้าของไทยจากอิหร่านส่วนใหญ่เป็นสินค้าในหมวดวัตถุดิบและสินค้า กึ่งสำเร็จรูป (ตารางที่ 3.4) โดยสินค้านำเข้าที่สำคัญจากอิหร่าน ได้แก่ สินแร่โลหะบางชนิด เคมีภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ และเส้นใยในการทอ เป็นต้น (ตารางที่ 3.5)

การค้ารวม มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา (ปี 2529 – 2548) มีการขยายตัวสูงมาก คือ มูลค่าการค้าเพิ่มจาก 1,327.10 ล้านบาท ในปี 2529 เป็น 14,261.9 ล้านบาท ในปี 2548 ซึ่งการค้ารวมมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยร้อยละ 26 ต่อปี โดยปีที่มีการขยายตัวมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ ปี 2532, 2538, 2530, 2539 และ 2543 ที่มีการขยายตัวร้อยละ 170.55, 156.21, 147.60, 115.27 และ 69.10 ตามลำดับ ส่วนปีที่มีการขยายตัวติดลบมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ ปี 2541, 2544, 2531, 2548 และ 2537 ที่มีการขยายตัวร้อยละ -55.67, 53.16, -35.24, -28.12 และ -21.59 ตามลำดับ

การค้าระหว่างไทยกับอิหร่านมีลักษณะค่อนข้างผันผวน นั่นคือ ในบางปีจะมีการขยายตัว การค้าสูงมาก และบางปีมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง และบางปีมีการขยายตัวติดลบ เช่น การค้ามีการขยายตัวอย่างมากในปี 2532, 2538 และ 2539 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 170.55 156.21 และ 115.27 ตามลำดับ หลังจากนั้นในปี 2540 และ 2541 การขยายตัวติดลบร้อยละ -17.64 และ -55.67 ตามลำดับ แต่ต่อมามีปี 2542 และ 2543 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่เพิ่มขึ้น คือร้อยละ 44.39 กับร้อยละ 69.10 ตามลำดับ ในปี 2544 กลับมีการขยายตัวลดลงติดลบอีกเป็นร้อยละ -53.16 และกลับมาเมื่ออัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.94 ในปี 2545 และ ในปี 2546 และ 2547 มีการ ขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง คือร้อยละ 48.64 และ 30.01 สุดท้ายในปี 2548 กลับมีการขยายตัว ลดลงติดลบ ร้อยละ -28.12 (ตารางที่ 3.1)

การส่งออก ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา (2529 – 2548) มูลค่าการส่งออกของไทยไปอิหร่านเพิ่มขึ้นอย่างมาก จากปี 2529 ที่มีมูลค่า 1,063 ล้านบาท มาเป็น 12,636.5 ล้านบาท ในปี 2548 อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากอัตราการขยายตัวของการส่งออก พบว่ามีลักษณะที่ไม่แน่นอน เช่นกัน นั่นคือ ในบางปีจะมีการขยายตัวการส่งออกสูงมาก บางปีมีการขยายตัวในอัตราที่เพิ่มขึ้น และบางปีมีการขยายตัวในอัตราที่ลดลง และบางปีมีการขยายตัวติดลบ

โครงสร้างการส่งออกของไทยไปอิหร่าน มีสัดส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลักมาสู่การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมแทน ซึ่งสินค้าอุตสาหกรรมมีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 45 – 74 ของการส่งออกทั้งหมดในปี 2545 – 2548 ขณะที่สินค้าเกษตรกรรมมีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 23 – 45 เท่านั้น ทั้งที่ก่อนปี 2545 สินค้าเกษตรกรรมเคยมีบทบาทสำคัญ ซึ่งมีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของการส่งออกทั้งหมด โดยสินค้าเกษตรกรรมที่ไทยส่งออกไปอิหร่าน ได้แก่ ข้าว ยางพารา น้ำตาล อย่างไรก็ตาม ข้าวยังคงเป็นสินค้าส่งออกที่มีบทบาทสำคัญในการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน ส่วนสินค้าอุตสาหกรรมมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทในการค้าระหว่างไทยกับอิหร่านมากขึ้น (ตารางที่ 3.2)

สินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปอิหร่านส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งในปี 2548 สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว (2,144.1 ล้านบาท) เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ (1,785.3 ล้านบาท) เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ (1,126.5 ล้านบาท) ยางพารา (636.6 ล้านบาท) เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (587.3 ล้านบาท) เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ (580.8 ล้านบาท) รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ (495.8 ล้านบาท) เส้นใยประดิษฐ์ (468.0 ล้านบาท) ผ้าฝ้าย (465.6 ล้านบาท) ด้ายและเส้นใยประดิษฐ์ (435.6 ล้านบาท) (ตารางที่ 3.3)

ถึงแม้ในภาพรวมการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมมีบทบาทลดลง แต่ก็มิได้ลดความสำคัญลงด้วย โดยเฉพาะสินค้าข้าวที่ไทยเป็นผู้ครองส่วนแบ่งตลาดของตลาดข้าวอิหร่านกว่าร้อยละ 40 ซึ่งไทยควรต้องรักษาส่วนแบ่งตลาดนี้ให้ได้ และหาทางขยายส่วนแบ่งตลาดให้เพิ่มขึ้น

การนำเข้า ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา (2529 – 2548) ไทยมีการนำเข้าจากอิหร่านในลักษณะที่ไม่แน่นอนเช่นกัน บางปีมีการนำเข้าจากอิหร่านเป็นหมื่นล้านบาท บางปีกลับมีการนำเข้าไม่ถึงหนึ่งล้านบาท ซึ่งทำให้การนำเข้ามีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีก่อนข้างสูง ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เป็นเช่นนั้น คือ ปี 2532 – 2543 และ 2546 มีการนำเข้าน้ำมันดิบ ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าสูง และโดยเฉพาะในปี 2539 – 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจของไทย ทำให้มูลค่าการนำเข้าจากอิหร่านสูงขึ้นมากจนไทยขาดดุลการค้ากับอิหร่านใน 2 ปีดังกล่าวรวมกันกว่า 17,000 ล้านบาท

โครงสร้างการนำเข้าของไทยจากอิหร่าน ในช่วงปี 2544 – 2548 มีสัดส่วนเปลี่ยนแปลงจากสินค้าเชื้อเพลิงเป็นสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป โดยสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปเข้ามามีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของสินค้านำเข้าทั้งหมดในปีดังกล่าว ถึงแม้ปี 2546 จะมีการนำเข้าสินค้าเชื้อเพลิง แต่ก็มีสัดส่วนการนำเข้าน้อยกว่าสัดส่วนการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป ทำให้สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปมีบทบาทสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากปีอื่นๆ ที่เมื่อมีการนำเข้าสินค้าเชื้อเพลิงแล้วจะทำให้สัดส่วนการนำเข้าสินค้าเชื้อเพลิงสูงมาก เช่น ปี 2543 ที่สัดส่วนการนำเข้าสินค้าเชื้อเพลิงเป็นร้อยละ 81 ทำให้สัดส่วนการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูปอยู่เพียงร้อยละ 18 (ตารางที่ 3.4)

โดยสินค้านำเข้าจากอิหร่านที่สำคัญในปี 2548 ได้แก่ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ (725.6 ล้านบาท) เคมีภัณฑ์ (391.6 ล้านบาท) สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป (164.1 ล้านบาท) เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ (139.2 ล้านบาท) เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ (39.5 ล้านบาท) เครื่องมือ เครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ การทดสอบ (39.4 ล้านบาท) ผัก ผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผักผลไม้ (25.3 ล้านบาท) พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช (19.0 ล้านบาท) ยานพาหนะอื่นๆ (14.9 ล้านบาท) ธุรกรรมพิเศษ (14.6 ล้านบาท) (ตารางที่ 3.5)

ตารางที่ 3.1 สถิติการค้าระหว่างไทยกับอิหร่าน

มูลค่า: ล้านบาท

ปี	มูลค่าการค้า		การส่งออก		การนำเข้า		ดุลการค้า
	มูลค่า	ขยายตัว (%)	มูลค่า	ขยายตัว (%)	มูลค่า	ขยายตัว (%)	
2529	1,327.10	-52.07	1,063.02	-39.92	264.09	-73.58	798.93
2530	3,285.95	147.60	3,283.84	208.92	2.11	-99.20	3,281.73
2531	2,128.04	-35.24	2,109.70	-35.76	18.34	769.19	2,091.36
2532	5,757.39	170.55	4,306.46	104.13	1,450.93	7811.29	2,855.53
2533	5,715.90	-0.72	3,065.08	-28.83	2,650.82	82.70	414.26
2534	5,765.74	0.87	1,947.86	-36.45	3,817.88	44.03	-1,870.02
2535	5,693.42	-1.25	4,927.73	152.98	765.69	-79.94	4,162.04
2536	5,124.87	-9.99	3,417.44	-30.65	1,707.43	122.99	1,710.01
2537	4,018.58	-21.59	1,728.19	-49.43	2,290.39	34.14	-562.20
2538	10,296.06	156.21	4,738.13	174.17	5,557.93	142.66	-819.80
2539	22,164.4	115.27	6,411.80	35.32	15,752.60	183.43	-9,340.8
2540	18,254.2	-17.64	5,154.90	-19.6	13,099.30	-16.84	-7,944.4
2541	8,092.3	-55.67	5,776.50	12.06	2,315.80	-82.32	3,460.7
2542	11,684.4	44.39	8,064.70	39.61	3,619.70	56.3	4,445
2543	19,758	69.1	6,979.30	-13.46	12,778.70	253.03	-5,799.4
2544	9,254.8	-53.16	5,862.00	-16.01	3,392.80	-73.45	2,469.2
2545	10,267.5	10.94	7,608.90	29.8	2,658.60	-21.64	4,950.3
2546	15,261.1	48.64	12,264.30	61.18	2,996.80	12.72	9,267.5
2547	19,840.9	30.01	18,214.00	48.51	1,626.90	-45.71	16,587.1
2548	14,261.9	-28.12	12,636.50	-30.62	1,625.40	-0.09	11,011.1
29-48	9,897.63	25.91	5,978.02	28.30	3,919.61	450.99	2,058.41

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 3.2 โครงสร้างสินค้าออกของไทยไปอิหร่าน

มูลค่า: ล้านบาท

รายการ	2531	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
รวมทั้งสิ้น	4,219.4 (100)	5,154.90 (100)	5,776.50 (100)	8,064.70 (100)	6,979.30 (100)	5,862.00 (100)	7,608.90 (100)	12,266.20 (100)	18,214.00 (100)	12,636.50 (100)
1. สินค้า เกษตรกรรม	4,118.8 (97.62)	3,696.60 (71.71)	4,900.80 (84.84)	6,755.30 (83.76)	4,787.90 (68.6)	2,954.50 (50.4)	3,412.70 (44.85)	4,493.40 (36.63)	6,631.20 (36.41)	2,873.90 (22.74)
2. สินค้า อุตสาหกรรม การเกษตร	3.2 (0.08)	942.4 (18.28)	25.6 (0.44)	431.9 (5.36)	1.9 (0.03)	10.9 (0.19)	737 (9.69)	188.9 (1.54)	138.9 (0.76)	244.1 (1.93)
3. สินค้า อุตสาหกรรม	97.4 (2.31)	511.5 (9.92)	838.3 (14.51)	874.6 (10.84)	2,188.00 (31.35)	2,891.30 (49.32)	3,443.80 (45.26)	7,454.50 (60.77)	10,972.90 (60.24)	9,287.70 (73.5)
4. สินค้าแร่และ เชื้อเพลิง	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	0.2 (0)	1.1 (0.01)	4.6 (0.04)	459.4 (2.52)	221.5 (1.75)
5. อื่น ๆ (ธุรกรรมพิเศษ)	- (-)	4.4 (0.09)	11.8 (0.2)	2.9 (0.04)	1.6 (0.02)	5.1 (0.09)	14.3 (0.19)	124.8 (1.02)	11.7 (0.06)	9.4 (0.07)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 3.3 สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปอิหร่าน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	2544	2545	2546	2547	2548	2545	2546	2547	2548	2544	2545	2546	2547	2548
1. ข้าว	2,828.7	2,998.5	4,018.4	5,669.8	2,131.6	6.00	34.01	41.10	-62.40	48.25	39.41	32.76	31.13	16.93
2. เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และ ส่วนประกอบ	33.3	3.1	1,328.7	1,598.7	1,764.5	-90.69	42,761.29	20.32	10.37	.57	.04	10.83	8.78	14.02
3. เครื่องปรับอากาศและ ส่วนประกอบ	143.7	160.9	273.6	917.3	1,126.5	11.97	70.04	235.27	22.81	2.45	2.11	2.23	5.04	8.95
4. ยางพารา	92.1	381.1	426.6	860.3	636.6	313.79	11.94	101.66	-26.00	1.57	5.01	3.48	4.72	5.06
5. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และ ส่วนประกอบ	6.3	85.3	45.6	92.5	587.3	1,253.97	-46.54	102.85	534.92	.11	1.12	.37	.51	4.67
6. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	454.7	513.8	407.9	680.7	580.8	13.00	-20.61	66.88	-14.68	7.76	6.75	3.33	3.74	4.61
7. รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	17.5	36.5	127.6	96.2	494.9	108.57	249.59	-24.61	414.45	.30	.48	1.04	.53	3.93
8. เส้นใยประดิษฐ์	221.6	392.4	577.8	672.6	468.0	77.08	47.25	16.41	-30.42	3.78	5.16	4.71	3.69	3.72
9. ผ้าผืน	197.2	277.8	192.1	454.2	465.6	40.87	-30.85	136.44	2.51	3.36	3.65	1.57	2.49	3.70
10. ด้ายและเส้นใยประดิษฐ์	679.1	387.9	684.0	691.4	431.5	-42.88	76.33	1.08	-37.59	11.58	5.10	5.58	3.80	3.43
รวม 10 รายการ	4,674.1	5,237.2	8,082.3	11,733.7	8,687.2	12.05	54.32	45.18	-25.96	79.74	68.83	65.89	64.42	69.01
อื่นๆ	1,187.9	2,371.7	4,184.0	6,480.4	3,901.9	99.65	76.41	54.89	-39.79	20.26	31.17	34.11	35.58	30.99
มูลค่ารวม	5,862.0	7,608.9	12,266.2	18,214.0	12,589.1	29.80	61.21	48.49	-30.88	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 3.4 โครงสร้างสินค้าเข้าของไทยจากอิหร่าน

มูลค่า: ล้านบาท

รายการ	2532	2540	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548
รวมทั้งสิ้น	1,450.9 (100)	13,099.30 (100)	2,315.80 (100)	3,619.70 (100)	12,778.70 (100)	3,392.80 (100)	2,658.60 (100)	2,996.80 (100)	1,626.90 (100)	1,625.40 (100)
1. สินค้าเชื้อเพลิง	1,392.6 (95.98)	11,157.70 (85.18)	1,073.20 (46.34)	682.1 (18.84)	10,335.70 (80.88)	0.8 (0.02)	137.2 (5.16)	1,292.70 (43.14)	13.9 (0.85)	8.5 (0.52)
2. สินค้าทุน	2.1 (0.14)	136.8 (1.04)	84.2 (3.64)	708.1 (19.56)	51.3 (0.4)	33.9 (1)	72.1 (2.71)	64.5 (2.15)	78.8 (4.84)	93.6 (5.76)
3. สินค้าวัตถุดิบ และกึ่งสำเร็จรูป	54.5 (3.76)	1,620.80 (12.37)	1,019.70 (44.03)	2,031.50 (56.12)	2,334.60 (18.27)	3,205.60 (94.48)	2,387.60 (89.81)	1,601.90 (53.45)	1,485.20 (91.29)	1,450.90 (89.26)
4. สินค้าอุปโภค บริโภค	1.6 (0.11)	169.5 (1.29)	134.6 (5.81)	190.8 (5.27)	55.1 (0.43)	146.1 (4.31)	51.7 (1.94)	20.9 (0.7)	27.9 (1.71)	42.5 (2.61)
5. ยานพาหนะและ อุปกรณ์การขนส่ง	- (-)	10.6 (0.08)	0.8 (0.03)	1.4 (0.04)	0.7 (0.01)	2.6 (0.08)	6.1 (0.23)	3.7 (0.12)	20.7 (1.27)	15.1 (0.93)
6. อวุธ ยุทธปัจจัย และสินค้าอื่นๆ	0.2 (0.01)	3.8 (0.03)	3.3 (0.14)	5.8 (0.16)	1.3 (0.01)	3.8 (0.11)	3.8 (0.14)	13.1 (0.44)	0.4 (0.02)	14.8 (0.91)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 3.5 สินค้านำเข้าสำคัญของไทยจากอิหร่าน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	2544	2545	2546	2547	2548	2545	2546	2547	2548	2544	2545	2546	2547	2548
1. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	27.9	93.9	168.9	241.0	725.6	236.56	79.87	42.69	201.08	.82	3.53	5.64	14.81	44.64
2. เคมีภัณฑ์	178.5	308.0	212.5	342.7	391.6	72.55	-31.01	61.27	14.27	5.26	11.59	7.09	21.06	24.09
3. สัตว์น้ำสด แช่เย็น แช่แข็ง แปรรูปและกึ่งสำเร็จรูป	154.1	156.3	97.1	122.3	164.1	1.43	-37.88	25.95	34.18	4.54	5.88	3.24	7.52	10.10
4. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	2,784.2	1,820.1	1,054.4	720.1	139.2	-34.63	-42.07	-31.71	-80.67	82.06	68.46	35.18	44.26	8.56
5. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องมือ เครื่องใช้ทาง	17.6	6.5	3.9	14.4	39.5	-63.07	-40.00	269.23	174.31	.52	.24	.13	.89	2.43
6. วิทยาศาสตร์ การแพทย์ การทดสอบ	1.0	9.5	52.9	60.5	39.4	850.00	456.84	14.37	-34.88	.03	.36	1.77	3.72	2.42
7. ผัก ผลไม้และของปรุงแต่งที่ทำจากผัก ผลไม้	2.1	.5	.1	2.1	25.3	-76.19	-80.00	2,000.00	1,104.76	.06	.02	.00	.13	1.56
8. พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช	.1	.1	.0	6.7	19.0	.00	-100.00	-	183.58	.00	.00	.00	.41	1.17
9. ยานพาหนะอื่น ๆ	1.7	3.6	2.9	20.2	14.9	111.76	-19.44	596.55	-26.24	.05	.14	.10	1.24	.92
10. ธุรกิจพิเศษ	3.8	3.7	13.1	.4	14.6	-2.63	254.05	-96.95	3,550.00	.11	.14	.44	.02	.90
รวม 10 รายการ	3,170.9	2,402.2	1,605.8	1,530.4	1,573.2	-24.24	-33.15	-4.70	2.80	93.46	90.36	53.58	94.07	96.79
อื่นๆ	221.9	256.4	1,391.0	96.5	52.2	15.55	442.51	-93.06	-45.91	6.54	9.64	46.42	5.93	3.21
มูลค่ารวม	3,392.8	2,658.6	2,996.8	1,626.9	1,625.4	-21.64	12.72	-45.71	-.09	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

3.5 โอกาสทางการค้าและแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นคู่ทางการส่งออกของไทยไปอิหร่าน

ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าว ซึ่งเป็นสินค้าที่อิหร่านให้ความสำคัญและมีความจำเป็นในการนำเข้า รวมถึงผลิตภัณฑ์อาหาร เส้นใยประดิษฐ์ ผ้าฝ้าย หรือแม้แต่สินค้าอุตสาหกรรมแปรรูปและส่วนประกอบ เช่น เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ เป็นต้น ซึ่งอิหร่านนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมแปรรูปจากไทยมากขึ้น นอกจากนี้ไทยเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มอาเซียน ซึ่งเป็นองค์กรระดับภูมิภาคที่อิหร่านให้ความสำคัญ และไทยมีนโยบายที่เป็นกลางต่อประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง นอกจากนี้ไทยยังมีความสัมพันธ์กับอิหร่านมากกว่า 400 ปี ทำให้อิหร่านพยายามกระชับความสัมพันธ์และพยายามดำเนินนโยบายให้มีความใกล้ชิดกับไทยมากขึ้น

นอกจากนี้ในภาคการลงทุน โดยเฉพาะในกิจการก่อสร้างด้านคมนาคมและขนส่งของอิหร่านที่กำลังเร่งขยายตัวเพื่อรองรับความเติบโตในด้านต่างๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงทำให้อิหร่านเป็นประเทศที่มีความต้องการแรงงานสูง และนิยมแรงงานต่างชาติจากประเทศในเอเชียรวมถึงไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ในปัจจุบันปริมาณแรงงานไทยที่ไปทำงานในอิหร่านยังเป็นอันดับรองจากซาอุดีอาระเบียและบาห์เรน

การส่งสินค้าไปจำหน่ายยังอิหร่านจำเป็นต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับอิหร่านให้มาก เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาภาวะเปรียบเทียบการค้าของอิหร่านให้ชัดเจน เนื่องจากอิหร่านมีภาวะเปรียบเทียบการค้าที่ค่อนข้างเคร่งครัด เพราะต้องการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ ถึงแม้ว่ารัฐบาลอิหร่านได้พยายามแก้ไขภาวะเปรียบเทียบและมาตรการต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า เพื่อปรับโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและการค้าของประเทศให้มีมาตรฐานสากล แต่รัฐบาลอิหร่านก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในด้านการเมือง

2. ผู้ส่งออกไทยจะต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ในการเจาะตลาดอิหร่านเป็นลักษณะเชิงรุกโดยการเข้ามาติดต่อเจรจการค้ากับผู้นำเข้าอิหร่านโดยตรง ด้วยวิธีการหาตัวแทนการค้าและเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในอิหร่าน เพื่อที่จะส่งเสริมให้สินค้าไทยเป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภคอิหร่าน เนื่องจากสินค้าบางชนิดผู้ส่งออกไทยจะใช้วิธีการส่งสินค้าผ่านพ่อค้าคนกลางในรัฐคูไบ ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ซึ่งส่งออกไปอิหร่านอีกต่อหนึ่ง ส่งผลให้สินค้าไทยมีต้นทุนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งที่ส่งสินค้าไปยังอิหร่านโดยตรง และทำให้สินค้าไทยต้องสูญเสียตลาดให้แก่ประเทศคู่แข่งในระยะยาว

3. เจาะตลาดให้ถูกกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มที่มีฐานะทางการเงินสูงเป็นกลุ่มผู้ซื้อสำคัญของอิหร่าน ซึ่งมีประมาณร้อยละ 15 -20 ของประชากรทั้งประเทศ ด้วยวิธีการซื้อสินค้าด้วยตนเองจากแหล่งจำหน่ายสินค้าและใช้ข้อมูลจากการส่งเสริมการขายที่สำคัญ โดยใช้ผ่านผู้นำเข้าและผู้ค้าส่งรายใหญ่ของประเทศ สำหรับชาวอิหร่านที่เป็นชนชั้นกลาง ประมาณร้อยละ 20 – 30 และระดับล่างประมาณร้อยละ 60 จะนิยมสินค้าที่ผลิตภายในประเทศหรือนำเข้าจากต่างประเทศ โดยสื่อที่ใช้เป็นการส่งเสริมการขายที่ดีที่สุดคือสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่กระจายไปสู่ประชากรส่วนใหญ่ โดยชาวอิหร่านจะจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าในช่วงเทศกาลปีใหม่อิหร่าน (เดือนมีนาคมของทุกปี) ถือเป็นช่วงที่ธุรกิจการค้าคึกคักที่สุดในรอบปี

4. ผู้บริโภคในอิหร่านนิยมสินค้าที่มีคุณภาพดี แต่ราคาถูก ในการซื้อสินค้าแต่ละครั้งจะมีการเปรียบเทียบราคาและต่อรองราคาสินค้าจนกว่าตนเองจะพอใจ โดยสินค้าที่มีรูปแบบและสีสันทันสมัยและมีแนวโน้มไปทางยุโรปจะได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากราคาสินค้าจากยุโรปมีราคาแพง จึงจำเป็นต้องซื้อสินค้าจากเอเชีย ซึ่งจีนได้เข้ามาครอบครองสินค้านำเข้าเป็นหลักและเป็นสินค้าที่คุณภาพต่ำและราคาถูก อย่างไรก็ตาม ภาพพจน์ของสินค้าจีนเป็นภาพพจน์สินค้าที่ไม่มีคุณภาพ ชาวอิหร่านจึงเริ่มสนใจนำเข้าจากประเทศอื่นๆ ได้แก่ ไทย เวียดนาม มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งไทยได้รับความยอมรับในคุณภาพสินค้า รูปแบบและสีสันทันสมัยและมีแนวโน้มไปทางยุโรป ทำให้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก

5. สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นปัจจัยหลักในตลาดอิหร่าน คือ ราคาสินค้า สินค้าจึงต้องมีราคาไม่สูงมากเพราะจะทำให้ผู้บริโภคชาวอิหร่านมีความสนใจน้อยลง แต่อย่างไรก็ตามสินค้าที่มีคุณภาพสูงและราคาสูงก็สามารถจำหน่ายได้ เพราะมีกลุ่มผู้บริโภคประมาณร้อยละ 15 – 20 เป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่อหัวสูงมาก และไม่คำนึงราคาเป็นปัจจัยการซื้อสินค้า

6. ช่องทางการส่งสินค้าไปอิหร่านที่สำคัญ คือ เขตการค้าเสรี (Free Trade Zone) ซึ่งประกอบด้วย เกาะคิช (Kish) เกาะเคชม์ (Qeshm) และผ่านเมืองท่า 3 แห่งที่สำคัญ ได้แก่ เมืองชาร์บาฮาร์ (Chabahar) คอรัรัมชาร์ (Korramshar) และบันดาอับบัส (Bandarabbas) โดยเฉพาะที่เกาะคิชรัฐบาลอิหร่านมีนโยบายสนับสนุนให้แข่งขันกับคูไบ โดยการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศในอัตราที่ต่ำกว่าสินค้าที่ส่งไปยัง Mainland อิหร่าน โดยตรง ดังนั้นผู้ส่งออกไทยอาจใช้เกาะคิชเป็นฐานในการกระจายสินค้าไปยังอิหร่านต่อไป ในปัจจุบันมีสินค้าไทยวางจำหน่ายที่เกาะคิช เช่น สินค้าเสื้อผ้า รองเท้ากีฬา ดอกไม้ประดิษฐ์ อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวเรือน ของประดับและตกแต่งบ้าน สินค้าอาหารกระป๋อง เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้ไม่ได้ส่งออกจากประเทศไทยไปที่เกาะคิช โดยตรง

แต่ส่งผ่านพ่อค้าคนกลางในรัฐคูไบทำให้ต้นทุนสินค้าของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร, 2549)

7. สินค้าที่เป็นที่ต้องการของอิหร่านยังเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค อาทิเช่น ข้าว แป้ง ข้าวโพด สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล วัสดุก่อสร้าง เครื่องใช้ตกแต่งบ้าน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม สำหรับการเจรจาติดต่อการค้ากับอิหร่าน การตัดสินใจในการซื้อสินค้ายังคงใช้ความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยและความไว้วางใจกัน ซึ่งผู้ประกอบการไทยต้องคำนึงถึงเป็นสำคัญ